

Bilješka o Vučjakovića i Koskinoj džamiji iz 17. stoljeća

– Prilog biografiji Ahmeda, sina Mustafina, Mujezinovića –

Alija Dilberović

Gimnazija Mostar

Sažetak

Ahmed, sin Mustafin, Mujezinović (Muezin-zade) spada u red značajnijih mostarskih alima. Njegov život i djelo bili su predmetom istraživanja većine autora koji su proučavali bosanskohercegovačko kulturno naslijeđe iz osmanskog perioda. O Mujezinoviću je poznato da je živio i djelovao u 17. stoljeću, da je autor više djela i da je pripadao halvetijskom tarikatu koji je primio u tekiji u Užicu koja je svojevrmeno bila jedan od značajnijih halvetijskih centara u evropskom dijelu Osmanske imperije. No, pisanje njegove biografije nije ni približno okončano. U ovom članku autor, na osnovu zanimljive bilješke koja se nalazi u jednom mostarskom rukopisu, donosi nove podatke na osnovu kojih se može saznati nešto više o Mujezinoviću, ali i njegovu ocu, i koji mogu dati doprinos u upotpunjavanju biografije toga mostarskog pisca.

Ključne riječi: Mostar, Ahmed Mujezinović, Vučjakovića džamija, Koski-pašina džamija, halvetijski tarikat.

Bilješke koje se nalaze u rukopisima pisanim na orijentalnim jezicima svojom raznovrsnošću predstavljaju veoma značajan izvor za proučavanje bosanskohercegovačke duhovne i kulturne baštine iz osmanskog perioda. Autori tih bilješki bili su pisci, prepisivači ili vlasnici djela koji su najčešće zapisivali citate iz raznih djela, stihove, biografske ili autobiografske podatke, fetve muftija, podatke o vakufima itd., ali ponekad i opise nekih nesvakidašnjih i neobičnih događaja koje su smatrali značajnim i dovoljno važnim da budu zabilježeni i zapamćeni. Na jednu takvu po svom sadržaju neobičnu bilješku naišli smo u rukopisu R-49 koje se nalazi u Arhivu Hercegovačko-neretvanskog kantona u Mostaru. Riječ je o djelu *Šerh Pend Attar* autora Abdija Abdurrahmana Zaria (u. 1104/1692), što je komentar na poznato djelo *Pendnama* Feriduddina Attara (u. 627/1229), koje je prepisao Ali, sin Huseinov, Džabić 1186/1774. godine u Mostaru. Prilikom katalogizacije, Hivzija Hasandedić, autor kataloga rukopisa pisanih na orijentalnim jezicima koji se čuvaju u Arhivu, dajući osnovne podatke o tom djelu, naveo je i nekoliko bilješki napisanih uglavnom na prvim i posljednjim stranicama rukopisa. Pored fetvi mostarskih i blagajskih muftija, stihova Derviš-paše Bajezidagića, spiska ljekovitih trava itd., na listu 2a nalazi se jedna bilješka o Vučjakovića i Koskinjoj džamiji iz 1088. (1677) godine, kako ju je Hasandedić naslovio.¹

Uvidom u sami rukopis vidi se da ta bilješka zapravo opisuje dva zanimljiva događaja u kojima se spominju te dvije mostarske džamije i u kojoj se navodi sljedeće:

Kada je moj dragi otac, Mustafa-efendija, mujezin u Vučjak džamiji, umro, došao mu je jedan od *dobrih (salih)* i noćio kraj njega, klanjavši sabah i duha-namaz jacijskim abdestom. Kada je umro i kada je bio na posmatranju (*murakaba*), došli su mu dvojica ljudi; jedan je bio hazreti Osman, a drugi Bilal Habeši. Bili su obučeni u zeleno, a na glavama su imali saruke. Hazreti Osman na saruku je imao zadjenut cvijet ljubičice. Iza njih dvojice nalazila se jedna velika zastava, a pored zastave bilo je mnoštvo ljudi koji su na glavama imali srebrne čulahe. Svi su bili na bijelim konjima. Došli su i sjeli pokraj njega, te ga pokrili zastavom, (kazavši meni): “O dobra osobo, i ti spadaš među nas, ti dođi i pođi s nama”. Ja rekoh: “Dok ne dobijem idžazet od

¹ Hasandedić, Hivzija, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa Arhiva Hercegovine*, Izdanja Arhiva Hercegovine, Mostar, 1977, str. 42.

mog šejha, ja ne idem”. Oni rekoše: “Tvoj šejh pravi sapun i vjernike (mu’mine) sapunom čisti”. (U potpisu) Ponizni šejh Ahmed-efendija Muezinzade Mostarac.

Čudnovati događaj zbio se u gradu Mostaru godine 1088. u svetom mjesecu muharremu. Tad je na časnu Koskinu džamiju došao orao i spustio se na nju da sluša časne virdove (*evradi šerif*) spomenutog Ahmed-efendije. Tu je mnogo dana boravio.

Autor ove bilješke, kako se vidi iz potpisa, poznati je mostarski pisac Ahmed, sin Mustafin, Mujezinović (Muezin-zade). Kako je prijepis ovog djela nastao oko jedno stoljeće nakon opisanog događaja, ova bilješka najvjerojatnije je preuzeta iz nekog Mujezinovićeve djela ili možda iz nekog čiji je on bio vlasnik. Mada je potpisao samo prvi dio bilješke, držimo da je on autor i drugog dijela jer su riječi “spomenutog Ahmed-efendije” napisane iznad riječi “časni virdovi” i dodate su naknadno od strane osobe koja je prenijela ovu bilješku. U rukopisu nema podataka o eventualnim vlasnicima niti se spominje bilo koje drugo ime osim prepisivačeva, pa je vjerovatno taj rukopis bio u posjedu porodice Džabić i da je sam prepisivač ili možda neko od njegovih potomaka tu bilješku preuzeo iz nekog djela.²

Navedena bilješka, osim svog zanimljivog sadržaja, značajna je jer pruža nekoliko novih podataka koji se mogu pridodati inače oskudnoj biografiji Ahmeda, sina Mustafina Mujezinovića, koji spada u red značajnijih pisaca i alima koji je iznikao iz duhovnog i intelektualnog miljea grada Mostara. Na osnovu dosadašnjih istraživanja zna se da je Mujezinović živio u 17. stoljeću, da je autor više djela, da je prepisao znatan broj rukopisa i da je bio pripadnik halvetijskog tarikata. On je bio vezan za halvetijsku tekiju u Užicu, koja je svojevremeno predstavljala značajno središte ovog tarikata na Balkanu, i njene šejhove Muslihuddina Užičanina (u. 1642) i njegove sinove – šejha Hasana i šejha Isaa. Pisao je zbirke vazova koje su bile prožeta tesavufskim učenjima. On je svoja djela potpisivao s Ahmed, sin Mustafe, Mostarac, nosio je počasni nadimak Zijaudin, a od autora jedne zbirke vazova saznalo se

² Prepisivač ovog djela Ali Fehmi, sin šejh-Huseinov, je bio blagajski muftija, umro je 1810. godine i sahranjen je u haremu Karadozbebove džamije. Imao je sinove Muhammeda Emina, koji je vršio dužnost kadije u Mostaru i Ahmeda Šaćira, koji je bio muftija u Mostaru (Hasandedić Hivzija, *Genealoška istraživanja*, IKC Mostar, 2009, str. 107.).

da se prezivao Muezin-zade, Mujezinović, koje je dobio ili po svom ocu ili po nekom starijem pretku koji je bio mujezin. Nije poznato kada je rođen, socijalno porijeklo ni školovanje, a smatra se da je umro 1090/1679. ili 1097/1686. ili nakon te godine.³

Mujezinović je napisao djela: *Enisu'l-vaizin*, koje je dovršio 1089/1678. godine, gdje na kraju stoji da je “završio pisanje i sastavljanje ovog djela najponizniji Božiji rob, Mostarac Ahmed, sin Mustafin, pristaša svoga šejha i muršida Hasan-efendije i Isa-efendije i njihova oca Muslihuddin-efendije Užičanina”; *Muharriku'l-kulub ila 'ibadeti 'Allami'l-gujub*, 1097/1686. godine u “tekiji šejha šejhova Isaa” u Užicu te *Nedžatu'l-muttekin* 1084/1673. godine.⁴ Prepisao je sljedeća djela: Kazvinijevo djelo *Telhisu'l-miftah* 1057/1647. godine; 'Ajnijev komentar djela *El-Menar* 1062/1651. godine; zatim je prepisao djelo *Šerhu'l-Ardabili 'ala unmuzedži'l-Zamahšeri fi'n-nahv* i glosu na komentar djela *Aš-Šafija*, ne navodeći datum; Halebijev *Gun'jetu'l-mutemelli fi šerhi mun'jeti'l-musalli* 1062/1652. godine; 1075/1664. dovršio je prijepis jedne medžmue od dvanaest traktata; i konačno, prepisao je Šem'ijev komentar *Mesneviye* u 1083/1672. godine u tekiji svoga šejha i muršida, šejha Isa-efendije u Užicu.⁵

Ovom spisku može se dodati još jedno djelo i dva prijepisa. Djelo je *Muntehab al-medžalis*, čiji se izvadak nalazi u jednoj medžmui i gdje je

³ Šabanović, Hazim, *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Svjetlost, Sarajevo, 1973, str. 347–352. Životom i djelom Ahmeda, sina Mustafina, bavila se većina naših autora koja je pisala o piscima iz osmanskog perioda, poput Safvet-bega Bašagića, Mehmeda Handžića i drugih. On je, međutim, bio pogrešno poistovijećen s mostarskim muftijom Ahmedom, sinom Muhammedovim, iz 18. stoljeća, pa se tako za Mujezinovića tvrdilo da je oko četrdeset godina bio muftija i profesor u Mostaru, veliki poznavalac islamskog prava i autor više značajnih i opsežnih djela od kojih mu je najpoznatije zbirka fetvi. Šabanović je razjasnio da se ti podaci ne odnose na Ahmeda, sina Mustafina, već na mostarskog muftiju Ahmeda, sina Muhammedova iz 18. stoljeća.

⁴ Šabanović, Hazim, *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, str. 351–352.; Mehanović, Muhamed, “Ahmed Mujezinzadeov pedagoški opus”, *Novi Muallim*, god. II, br. 7, Sarajevo, 2001, str. 26–34. Šabanović je naveo prva dva dotada poznata djela, a Mehanović treće.

⁵ Ždralović, Muhamed, *Bosansko-hercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, Svjetlost, Sarajevo, 1988, vol. 1, str. 275–276.; Mehanović, Muhamed, “Ahmed Mujezinzadeov pedagoški opus”, str. 26–34.

navedeno da je autor tog djela Ahmed, sin Mustafin, Mostarac.⁶ Ovdje je bez sumnje riječ o Mujezinoviću, jer je on ovako potpisivao svoja djela i osim toga on je jedini mostarski pisac poznat pod tim imenom. To djelo, dakle, bilo bi njegovo četvrto. Ne zna se kada ni gdje je napisano. Dva prijepisa jesu *Šarh al-kafija li-mahdzul*, što je komentar na Ibn Hadžibovo djelo *Al-Kafija*, iz 1061/1651. godine⁷ i *Šarh fusus al-hikam li al-Džami*, prepisano u mjesecu šabanu 1074/1664. godine.⁸

U prvom dijelu bilješke Mujezinović je opisao događaj koji se zbio nakon smrti njegova oca Mustafe. Riječ je o jednom nesvakidašnjem duhovnom doživljaju, samo što nije jasno da li je to bila vizija ili istiniti san. Riječ *murakaba*, kako stoji u originalu, upućuje da se ovdje radilo o duhovnoj viziji, odnosno viđenju i posmatranju duhovnih realnosti.⁹ Zbog specifičnosti događaja i načina na koji je opisan nije, međutim, sasvim jasno ko je posvjedočio taj događaj. Da li je to bio taj neimenovani *dobri* koji je noćio kraj Mustafa-efendije i klanjao sabah i duha-namaz jacijskim abdestom, te koji je u tom slučaju svoj duhovni događaj kasnije prenio Ahmed-efendiji a ovaj ga zabilježio, ili sam Mujezinović? Pošto je Mujezinović potpisao ovu bilješku i pošto se stječe dojam da se spomenute osobe obraćaju upravo njemu, dalo bi se zaključiti da se, ipak, radilo o Mujezinoviću. Kako bilo, iz navedenog se saznaje da je Ahmedov otac bio mujezin u džamiji Nesuh-age Vučjakovića u Mostaru. Na osnovu opisanog događaja može se zaključiti da se radilo o izuzetno

⁶ Lavić, Osman, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa GHB*, London-Sarajevo, 2005, sv. 14, str. 381.

⁷ Popara, Haso, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa GHB*, London-Sarajevo, 2008, sv. 16, str. 48.

⁸ Popara, Haso, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa GHB*, London-Sarajevo, 2004, sv. 13, str. 53.

⁹ Za usporedbu se može navesti jedan donekle sličan doživljaj izvjesnog Sulejmana Hudria koji je opisao muderis i melamijski šejh Hajrullah-ef. Abdurahmanović iz Čelića u pismu upućenom šejhu Fejzullah-ef. Hadžibajriću, a pozivajući se na Šar-nijev *Tabakat Šarani*. Hudri je bio u posjeti turbetu imama Šafije i nakon izvjesnog vremena savladio ga je san te je zaspao. U snu je vidio da mu se približava grupa ljudi obučenih u bijelo s turbanima na glavama iz kojih isijava svjetlost. Među njima je bio i sam poslanik Muhammed, a. s. Sulejman mu je poljubio ruku i zatim su otišli u kuću šejha Dželaluddina, koji ih je dočekaao na vratima (Gaši Ašk, *Melamisufismen i Bosnien. En dold gemenskap*, Univerzitet u Lundu, Švedska, 2010, str. 142.). Susret s Poslanikom, a. s., Sulejman je dakle doživio u snu, a šejh Dželaluddin na javi.

pobožnom čovjeku koji je, bez sumnje, zauzimao visok duhovni stupanj i zasigurno bio jedan od *dobrih*. To što je Mustafa nakon preseljenja na drugi svijet pokriven zastavom od strane dvojice značajnih ashaba svakako ukazuje na veliku počast. Pojavljivanje hazreti Bilala Habešija, prvog mujezina islama, moglo bi se reći da je i razumljivo, jer se on smatra pirom, prvakom mujezina.¹⁰ S druge strane, bilo bi zanimljivo znati zašto je taj drugi ashab bio upravo hazreti Osman!? Titula efendije svjedoči da je Mustafa bio obrazovan i da je najvjerovatnije završio neku od mostarskih medresa. Također, vrlo je moguće da je i on bio sufija i vezan za užičku halvetijsku tekiju, kao kasnije i sin mu.

Mustafa-efendija spadao je među ugledne građane Mostara jer se njegovo ime može naći među potpisnicima dviju mostarskih vakufnama iz druge polovine 17. stoljeća, hadži Ahmed-age Lakišića iz 1652. i spahije hadži Salih, sina Temimova, iz 1676. godine. U objema vakufnamama navedeno je da je riječ o mujezinu Vučjakovića džamije, samo što se u prvoj spominje kao Mustafa-čelebija, a u drugoj kao Mustafa-efendija.¹¹ Pošto je hadži Salihova vakufnama napisana 1676. godine, može se zaključiti da je Mustafa-ef. umro nakon te godine. Smatramo da je značajno napomenuti da su oba ta vakifa bili povezani sa sufizmom. Ahmed-aga je u vakufnami tražio da imam njegove džamije bude šejh svoga tarikata, a hadži Salih da se uči jedna hatma pred dušu “našeg velikog šejha” i duše svih evlija i šejhova, što svjedoči o raširenosti tarikatskog učenja u ondašnjem Mostaru. U slučaju spahije hadži Salih moguće je da je on baš kao i Ahmed Mujezinović, a vjerovatno i otac mu, bio povezan s halvetijskim tarikatom, odnosno s užičkom tekijom. U vakufnami njegov šejh nije imenovan, no treba napomenuti Čelebijinu bilješku prilikom posjete Užicu i šejh-Hasanovoj tekiji. Za šejh-Hasana, sina šejha Muslihuddina, Čelebija je napisao “da ima 40.000 murida ...svugdje je čuven, a među dervišima halvetijskog reda opštepoznat pod imenom Šejh”.¹² Možda bi se na osnovu ovoga moglo zaključiti da je hadži Salihov “veliki šejh” bio šejh Hasan, te stoga nije ni spomenuto

¹⁰ Hadžibajrić, Fejzulah, “Osvrt na dva rukopisa na turskom jeziku”, *Anali GHB*, XIII–XIV, Sarajevo, 1987, str. 118.

¹¹ Hasandedić, Hivzija, *Mostarski vakifi i njihovi vakufi*, Medžlis IZ Mostar, 2002, str. 283, 286.

¹² Čelebija Evlija, *Putopis*, Sarajevo, 1967, str. 382.

njegovo ime, a i prema jednom izvoru, on je umro 1078/1668. godine.¹³ U tom slučaju to bi svjedočilo o jednom značajnijem prisustvu užičke halvetijske tradicije u Mostaru.

Kada je riječ o Ahmedu Mujezinoviću, značajno je da se uz njegovo ime nalazi šejhovska titula, što znači da je on vremenom upotpunio svoj duhovni put i proglašen za šejha. Pošto je vjerovatno on bio taj koji je posvjedočio događaj nakon smrti njegova oca, onda je šejhovsku idžazetnamu dobio od šejha Isaa i on bio taj neimenovani šejh koji se spominje u bilješci. Može se stoga reći da je Mujezinović, osim što je pisao djela prožeta tesavvufskim učenjima, širio učenja halvetijskog tarikata i kao duhovni učitelj te da je zasigurno imao vlastite muride. Pored toga, s obzirom da je pisao zbirke vazova, on je bez sumnje djelovao i kao vaiz u nekoj od mostarskih džamija. S druge strane, interesantno je da se uz njegovo ime ne nalazi titula muftije. Postoje, naime, navodi po kojima je Ahmed, sin Mustafin, obavljao i dužnost mostarskog muftije.¹⁴ On je, međutim, potpisujući bilješku, koja je napisana nakon 1676. godine, naveo samo šejhovsku ali ne i muftijsku titulu. U tom periodu dužnost mostarskog muftije vršio je Hasan-efendija, a nakon njega njegov učenik Mustafa Ejubović – Šejh Jujo, koji je na toj dužnosti ostao do smrti 1707. godine,¹⁵ te bi se sudeći po tome moglo zaključiti da tvrdnja da je Mujezinović bio muftija nije tačna. U prilog tome govori i podatak iz sidžila mostarskog kadije gdje se navodi da je izvjesni rahmetli Bari Ibrahim-čelebija, sin Dervišov, iz Hafiz Havadže mahale u Mostaru, ostao dužan Ahmed-efendiji Mujezinoviću 1.900 akči. To se desilo koncem rebiul-evvela 1096/1685. godine.¹⁶ Ovaj podatak značajan je jer svjedoči da u tom periodu Mujezinović nije bio muftija, već Hasan-ef.,

¹³ Lavić, Osman, "Ulemanska i šejhovska porodica Muslihuddina Užičanina", *Anali GHB, XXV–XXVI, Sarajevo, 2007, str. 116*. Kao zanimljivost navedimo, također, da se među potpisnicima hadži Salihove vakufname prije imena Mustafe mujezina nalazi ime Munla Mustafa-ef., sina Jusuf-ef. To je zasigurno bio Šejh Jujo, koji je tada imao 25 godina.

¹⁴ Dobrača, Kasim, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa GHB*, Starješinstvo IZ za SR BiH, Sarajevo, 1979, sv. 2, str. 807. Vidjeti također: Hasani, Mustafa, "Zbornik fetvi muftije Ahmeda ef. Mostarca", *Anali GHB, XXI–XXII, Sarajevo, 2003, str. 246–247*.

¹⁵ Hasandedić, Hivzija, "Mostarske muftije", *Glasnik VIS-a*, br. 9–10, Sarajevo, 1975, str. 435–436.

¹⁶ *Sidžili mostarskog kadije, fragmenti iz 1044–1207. h. god./1635–1793. godine*, Arhiv HNK/Ž, Mostar, 2011, str. 70.

i da je on te godine bio živ. Stoga se sa sigurnošću može reći da se 1679. kao godina Ahmedove smrti ne može smatrati ispravnom. Kako na njegovo ime nailazimo prvi put u četrdesetim godinama, od kada datira njegov prvi poznati prijepis, moglo bi se pretpostaviti da je rođen najvjerovatnije dvadesetih godina 17. stoljeća i da je umro nakon 1686. godine, možda u posljednjoj deceniji tog stoljeća.

Vrlo je vjerovatno da je Ahmed-ef. dobio svoje prezime upravo po svom ocu jer, kako se vidi, bilo je riječ o jednoj izuzetnoj osobi i koji je kao takav bio poznat u rodnom gradu, mada možda ne bi trebalo ni u potpunosti isključiti mogućnost da su njegovi preci tradicionalno bili mujezini Vučjakovića džamije. Ako je slučaj ovo potonje, onda je Muhammed knjigovezac prvi mujezin ove džamije koji je tu dužnost doživotno obavljao, kako se to saznaje iz vakufname Nesuh-age Vučjakovića iz 1564. godine, bio Mujezinovićeve predak po kojem je ova porodica dobila prezime.¹⁷

Dio bilješke koji govori o Koskinoj džamiji zanimljiv je po tome što je Ahmed Mujezinović učio svoje virdove u džamiji koja ima veze sa sufijском tradicijom Mostara.¹⁸ Naime, Mehmed Koski-paša neposredno uz džamiju podigao je i jedan hanikah prije 1612. godine čiji je prvi šejh, kao i imam džamije, bio vakifov brat Mahmud-efendija.¹⁹ Činjenica da je jedan halvetija učio virdove upravo u ovoj džamiji potvrđuje pretpostavku da je Koski-pašin hanikah imao halvetijski karakter,²⁰ ali i da je

¹⁷ Hasandedić, Hivzija, *Mostarski vakifi i njihovi vakufi*, str. 36. Kada je riječ o Vučjakovića vakufu, navodi se da su sve funkcije u ovom vakufu vršili isključivo članovi porodice Vučjaković. Da li je to podrazumijevalo i funkciju mujezina, nije sigurno. Ako jeste, i ako su Mujezinovićeve preci bili mujezini ove džamije, to bi onda značilo da potječu od porodice Vučjaković, ali koji su vremenom promijenili prezime.

¹⁸ Vird je svakodnevni zadatak u obliku zikra koji, prema naročitim uputama šejha (muršida), preuzima murid prilikom pristupa tarikatu. Vird nije isti za sve muride jedne tarikatske grupe, niti je stalne prirode, nego se mijenja sa stepenom napredovanja murida i potrebama koje su prouzrokovane njegovim karakternim i drugim osobinama (Hadžibajrić, Fejzulah, "Mali rječnik sufijско-tarikatskih izraza", *Zbornik radova Prvog simpozija: Tesavvuf-islamska mistika, Zagrebačka džamija, Zagreb, 1408./1988*, str. 177–217.).

¹⁹ Hasandedić, Hivzija, *Mostarski vakifi i njihovi vakufi*, str. 169–170, 301.

²⁰ Čehajić, Džemal, *Derviški redovi u jugoslavenskim zemljama*, OIS, Sarajevo, 1986, str. 48, 99, 103; Kasumović, Ismet, *Školstvo i obrazovanje u Bosanskom ejaletu za vrijeme Osmanske uprave*, IKC Mostar, 1999, str. 195. Hanikah je vremenom promijenio karakter i u 19. stoljeću postao središte nakšibendija.

Mujezinović sigurno na neki način bio povezan s hanikahom, odnosno džamijom. On je bio šejh i vaiz, međutim nije sigurno da je djelovao kao pročelnik hanikaha, jer je ta služba, kako je to nalagala vakufnama, bila rezervirana za potomke šejha Mahmud-efendije Koskije, kojih je te 1677. godine zasigurno bilo među živima. Mada je i vaisku službu trebao određenim danima obavljati šejh hanikaha, smatramo da nije nemoguće da je Mujezinović povremeno držao predavanja u džamiji. Također, moguće je da je Ahmed jedan dio svog obrazovanja svojevremeno stekao upravo u hanikahu, koji se već 1638. godine spominje i kao medresa.²¹ Kakve je prirode bila njegova veza s hanikahom i džamijom, teško je tačno znati, no vjerujemo da je ona sigurno postojala i da je hanikah s džamijom bio značajno okupljalište halvetija u Mostaru.

Događaj slijetanja i boravka orla na Koski-pašinoj džamiji za vrijeme učenja virdova sasvim sigurno posjeduje određenu simboliku i donekle podsjeća na prizor koji je zatekao Čelebija prilikom posjete halvetijskoj tekiji u Blagaju kraj Mostara, gdje je na litici iznad tekije bilo mnoštvo orlova i koji ovdje uopće nisu bježali od čovjeka.²² To svjedoči da se radi o mjestu ispunjenom duhovnošću, odnosno, u našem slučaju, duhovnošću osobe zbog čijeg je učenja orao sletio na džamiju. Možda upravo u tome leži najveći značaj ove bilješke jer sa svojim opisom jedne duhovne vizije i jednog neobičnog događaja svjedoči o onoj drugoj, unutarnjoj strani Mujezinovićeve ličnosti. Ahmed je, bez sumnje, bio osoba istinskih duhovnih kvaliteta, baš kao što je bio i njegov dobri otac Mustafa.

Notes on the Vučjakovića mosque and the Koski Mehmed pasha's mosque from the 17th century - an appendix to the biography of Ahmed, a son of Mustafa, Mujezinović

Summary

Ahmed, the son of Mustafa Mujezinović (Muezin-zade) is considered to be one of more important scholars to have come the town of Mostar. His

21 Lavić, Osman, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa GHB*, sv. 14, str. 353.

22 Čelebija, Evlija, *Putopis*, str. 454.

life and work were a subject of research of most authors who have studied Bosnian-Herzegovinian cultural heritage of the Ottoman period. What is known about Mujezinović is that he lived and worked in the 17th century, that he wrote many papers and that he belonged to Khalveti tariqat which he became a member of in Užice, which was one of the most important Khalveti centers of the European part of the Ottoman Empire. However, this does not even closely end his biography. Based on an interesting note found in a Mostar manuscript, this paper gives new information that tell something new about Mujezinović, but also his father, and that can contribute to completing of the biography of this Mostar writer.

Key words: Mostar, Ahmed Mujezinović, Vučjaković mosque, Koski-pasha mosque, Khalveti tariqat.

Literatura

- Čelebija, Evlija, *Putopis*, Sarajevo, 1967.
- Ćehajić, Džemal, *Derviški redovi u jugoslavenskim zemljama*, OIS, Sarajevo, 1986.
- Dobrača, Kasim, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa GHB*, Starješinstvo IZ za SR BiH, Sarajevo, 1979.
- Hadžibajrić, Fejzulah, “Mali rječnik sufijsko-tarikatskih izraza”, *Zbornik radova Prvog simpozija: Tesavvuf-islamska mistika*, Zagrebačka džamija, Zagreb, 1408./1988.
- Hadžibajrić, Fejzulah, “Osvrt na dva rukopisa na turskom jeziku”, *Anali GHB*, XIII–XIV, Sarajevo, 1987.
- Hasandedić, Hivzija, *Genealoška istraživanja*, IKC Mostar, 2009.
- Hasandedić, Hivzija, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa Arhiva Hercegovine*, Izdanja Arhiva Hercegovine, Mostar, 1977.
- Hasandedić, Hivzija, *Mostarski vakifi i njihovi vakufi*, Medžlis IZ Mostar, 2002.
- Hasandedić, Hivzija, “Mostarske muftije”, *Glasnik VIS-a*, br. 9–10, Sarajevo, 1975.
- Hasani, Mustafa, “Zbornik fetvi muftije Ahmeda ef. Mostarca”, *Anali GHB*, XXI–XXII, Sarajevo, 2003.
- Gaši, Ašk, *Melamisufismen i Bosnien. En dold gemenskap*, odbranjena doktorska disertacija u rukopisu, Univerzitet u Lundu, Švedska, 2010.
- Kasumović, Ismet, *Školstvo i obrazovanje u Bosanskom ejaletu za vrijeme Osmanske uprave*, IKC Mostar, 1999.
- Lavić, Osman, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa GHB*, London–Sarajevo, sv. 14., 2005.
- Lavić, Osman, “Ulemanska i šejhovska porodica Muslihuddina Užičanina”, *Anali GHB*, XXV–XXVI, Sarajevo, 2007.
- Mehanović, Muhamed, “Ahmed Muezinzadeov pedagoški opus”, *Novi Muallim*, god. II,

br. 7, Sarajevo, 2001.

- Popara, Haso, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa GHB*, London–Sarajevo, sv. 13, 2004.
- Popara, Haso, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa GHB*, London–Sarajevo, sv. 16, 2008.
- *Sidžili mostarskog kadije, fragmenti iz 1044–1207. h. god./1635–1793. godine*, Arhiv HNK/Ž, Mostar, 2011.
- Šabanović, Hazim, *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Svjetlost, Sarajevo, 1973.